

швидку зміну технологій за час трудової діяльності людина змушена 4-5 разів змінювати професію.

Звідси випливає, що перед початком трудової діяльності кожна людина повинна отримати широкий кругозір, познайомитися з різними можливостями перетворюючої діяльності людей, навчитися вирішувати творчі завдання в процесі виконання проектів, оцінити свої здібності і вибрати напрям професійної діяльності. Тому необхідна широка допрофесійна підготовка школярів, їх знайомство зі світом технологій, оволодіння ними технологічною культурою [1, с. 17-19].

У кінці ХХ століття, коли почало формуватися нове технологічне суспільство ("суспільство знань"), у якому технологічні знання і вміння стали основним ресурсом окремої особистості, підприємства і економіки в цілому, технологія стала елементом грамотності. Усвідомлення цього факту призвело в кінці минулого століття до появи в навчальних планах шкіл більшості розвинених країн світу нової освітньої галузі – "Технології". Прийшовши на зміну традиційному трудовому навчання, технологія стала обов'язковою для вивчення як майбутніми інженерами і програмістами, так і майбутніми менеджерами, юристами, лікарями та ін.

У процесі втілення в життя політехнічного принципу в навчанні школярів вирішується велике коло проблем. Політехнічна освіта в школі є однією з найважливіших складових частин навчально-виховного процесу.

При вивченні основ наук учні повинні ознайомитися в теорії і на практиці з основними науковими принципами сучасного виробництва, особливостями суспільних відносин [3, с. 302-304].

Запорукою успішності та ефективності політехнічної освіти в процесі навчання технології є системний підхід до нього.

Таким чином, вивчення технології, починаючи з початкової школи, має, з одного боку, розширювати політехнічний кругозір школярів і розвивати їх творчі здібності, а з іншого – формувати їх технологічну культуру. Реалізація цих цілей технології має проходити в процесі трудового виховання, формування працьовитості і поваги до праці, профорієнтації школярів і підготовки їх до майбутнього трудового життя.

Список використаної літератури

1. *Лернер І. Я.* Процес навчання та його закономірності / І. Я. Лернер – М, 2004. – 544 с.
2. *Мазуренко С.* Трудове виховання та політична освіта в школах України : (1917-1937) / С. Мазуренко // Шлях освіти. – 2001. – №3. – С. 45-48.
3. Нариси історії школи і педагогічної думки народів СРСР (1961-1986 рр.) / За ред. Ф. Г. Паначина, М. М. Колмакова, З. І. Равкіна. – М. : Педагогіка, 2006. – 499 с.
4. *Рибакова Т. В.* Метод проектів як основа інноваційного підходу до викладання технології / Т. В. Рибакова // Педагогічні інновації в освітніх установах регіону: Тези регіональної науково-практичної конференції. – К. : ІПКППО, 2004. – 169 с.
5. *Сидоренко В.* Політехнічна освіта: сучасне бачення проблеми / В. Сидоренко, О. Калігаєва // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2005. – №2. – С. 4-7.

Олена Кравченко

ПОЛІТЕХНІЗМ ЯК ЯВИЩЕ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Загальнолюдська тенденція до глобалізації та перехід людства до науково-інформаційних технологій вивели науку і освіту на новий рівень, створюючи нові можливості та висуваючи нові вимоги й завдання, зокрема вироблення у людини здатності до свідомого та ефективного функціонування в умовах глобалізованого, інформаційного суспільства. На межі ХХ та ХХІ століть інформаційне суспільство трансформується, як зазначає М. Згуровський, у так зване суспільство, побудоване на знаннях, де технології поєднані з людським, творчим компонентом, де важливим є формування уявлень про

технократичний та інформаційний характер сучасної наукової картини світу як сукупності фундаментальних ідей, положень, принципів, понять про техносферу, ноосферу, проектування довкілля, використання інформаційних та комунікаційних технологій [2, с. 253].

Наука і освіта, створюючи й забезпечуючи сприятливі умови для індивідуального розвитку людини, покликані готувати конкурентоспроможного на ринку праці фахівця, здатного свідомо та ефективно функціонувати в умовах такого суспільства. Продуктом освіти має стати не просто високоякісний фахівець, а людина обізнана, культурна, діяльнісна, із творчим критичним мисленням – тобто політехнічно освічена.

Багато аспектів політехнічної освіти до останнього часу залишаються гостро дискусійними. Еволюція політехнічної освіти зумовлена об'єктивними соціально-економічними та суспільно-політичними потребами, впливом зовнішніх (державна політика, економіка) і внутрішніх (мотивація діяльності) чинників, необхідністю подолання суперечностей між соціально детермінованими вимогами до професійної педагогічної діяльності й фактичним рівнем кваліфікації педагогів, між темпами старіння інформації, зростанням її обсягу та можливостями її оновлення й освоєння. Ефективно розв'язати проблеми політехнічної підготовки сучасних фахівців неможливо без комплексного вивчення, аналізу й узагальнення попереднього досвіду, оскільки новизна сучасної ситуації полягає у необхідності узгодження політичних, економічних, національних, загальноцивілізаційних та багатьох інших чинників. Вузкопрофесійна освіта більше не є достатньою для роботи. Для ефективної політехнічної підготовки педагогічних працівників слід визначити фундаментальні знання у різних сферах діяльності людини, скоригувати навчальний процес на розуміння людьми необхідності та вміння навчатися упродовж життя, оволодіння технологією прийняття рішень з метою оптимального адаптування в умовах постійних змін, формування творчого критичного мислення.

Проблеми політехнічної освіти та політехнічної підготовки у закладах освіти, умови її функціонування, питання політехнічної підготовки фахівців у другій половині ХХ століття досліджували П. Атутов, Н. Буринська, Ю. Васильєв, А. Вихрущ, П. Генкель, С. Гореславський, В. Гусєв, Й. Гушулей, В. Дедух та інші. Проаналізувавши дослідження теорії політехнізму в науковій думці та визначаючи місце політехнізації в освітніх процесах, вважаємо за доцільне у цій публікації спиратися на періодизацію розвитку політехнічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах України, розроблену та обґрунтовану Н. Терентьевою, оскільки вона певною мірою характерна й для всієї освітньої системи. Науковець виокремлює в цьому процесі такі періоди:

- 1888-1920 рр. – зародження ідеї політехнічної освіти в Україні (нижня межа – початок систематичної підготовки професійних кадрів в Україні);
- 1921-1936 рр. – становлення політехнічної освіти (нижня межа – відкриття політехнічних шкіл в Україні, розробка та створення Уставу політехнічної школи);
- 1937-1955 рр. – період занепаду політехнічної освіти (нижня межа – відмова від викладання навчальної дисципліни «Праця» у школах, що призвело до скорочення політехнічної освіти у педагогічних ВНЗ);
- 1956-1985 рр. – активне впровадження політехнічної освіти до педагогічних закладів (нижня межа – повернення до політехнічної освіти на урядовому рівні);
- 1986-2001 рр. – зниження ролі політехнічної освіти (нижня межа – початок кризи в освітній галузі: невідповідність підготовки фахівців запитам суспільства);
- з 2002 року – виникнення потреби в наданні політехнічної освіти педагогічним працівникам унаслідок швидкої трансформації суспільства, його технологізації.

Цікавість до проблеми політехнічної освіти спостерігалася у наукових дослідженнях ще в імперський період, де проблема розглядалася у двох напрямках: філософсько-педагогічному та історико-виховному. На сучасному етапі необхідність політехнічної освіти школярів зумовлена дією двох чинників, а саме: необхідністю ознайомлення молоді з виробництвом як важливим боком навколишнього світу, а також із дією закону зміни праці, що постійно ставить значну кількість працівників перед проблемою опанування новою професією внаслідок об'єктивної зміни у структурі виробництва.

У процесі втілення в життя політехнічного принципу в навчанні школярів вирішується велике коло проблем. Політехнічна освіта в школі є однією з найважливіших складових частин навчально-виховного процесу. При вивченні основ наук учні повинні ознайомитися в теорії і на практиці з основними науковими принципами сучасного виробництва, особливостями суспільних відносин.

Найважливішим елементом сучасної науково-технічної революції є перехід до кібернетичних систем управління, автоматизація виробничих процесів. Автоматизація змінює функції людини, виконуваним ним у виробництві. Трудова діяльність людини, поступово звільняючись від виконання багатьох рухових операцій, переходить на більш високий рівень. Все більшого значення набувають інтелектуальні, творчі здібності особистості. Шкільна освіта має враховувати сучасні тенденції в розвитку науки, техніки, виробництва [1, с. 17].

У курсі технології в середній школі на високому науковому рівні викладаються багато питань, необхідних для здійснення завдань загальної і політехнічної освіти. Так, вивчення теплових двигунів, виробництва нових матеріалів дозволяють ознайомити учнів з основними напрямками розвитку енергетики, досягненнями в галузі досліджень елементарних частинок, перспективами розвитку деяких областей технологій. Функціональна природа політехнічних знань робить політехнічну освіту частиною загальної та професійної: можна говорити про посилення політехнічної спрямованості не тільки загальної, але і професійної освіти. З такого підходу випливають два наслідки. Перше – політехнічна освіта здійснюється в школі у всій системі навчально-виховного процесу. І друге – зміст її визначається змістом загальної освіти. Гармонійний розвиток особистості учня передбачає виховання молодої людини, здатної успішно працювати на сучасному виробництві, що вміє бачити закономірності та перспективи суспільного розвитку.

На сучасному етапі в роботі школи дуже важливо забезпечити розвиток кожного учня з урахуванням його індивідуальних особливостей; виробити вміння глибоко аналізувати явища; прищепити навички самостійної роботи і прагнення отримувати нові знання. Розвиток особистості учня, його мислення і творчих здібностей розглядається як передумова для творчої праці в період самостійної роботи. Тому перед школою поряд з формуванням системи знань стоїть завдання розвитку творчої особистості учня. Актуальним завданням для школи в даний момент є підготовка учнів до життя, праці, залучення їх до майбутньої професії поряд із забезпеченням високого рівня загальної і політехнічної освіти. Запорукою успішності та ефективності політехнічної освіти в процесі навчання технології є системний підхід до неї. Результатом застосування системного підходу до освітнього процесу стала концептуальна модель педагогічної системи політехнічної освіти в процесі навчання технології в середній школі, яка складається з трьох підсистем:

- цілей і завдань політехнічної освіти в середній загальноосвітній школі;
- методів і організаційних форм політехнічної освіти;
- результатів політехнічної освіти в процесі навчання технології.

Підсистема цілей і завдань – це цільовий компонент системи, що включає мету і завдання політехнічної освіти в процесі навчання технології в середній школі. Цей цільовий компонент системи політехнічної освіти формується під впливом наступних компонентів різних рівнів: науково-технічні; соціальні; економічні; екологічні; технологічні.

У сучасній школі політехнічну освіту реалізують у процесі вивчення основ наук, предметів політехнічного циклу (математики, фізики, хімії, біології, географії), а також інших предметів (історії, основ держави і права, літератури), трудового навчання, проведення практичних і лабораторних занять. Вагоме значення мають практикуми, факультативи з машинознавства, автосправи, електротехніки тощо. Згідно з останніми висновками вітчизняних учених до теоретичної складової сучасної політехнічної освіти необхідно віднести: знання наукових основ найважливіших процесів провідних галузей виробництва та основ матеріалознавства; знайомство з будовою, принципами дії і правила експлуатації найпоширеніших засобів виробництва; початкові екологічні, економічні, управлінські та професіографічні знання [4, с. 128].

Отже, політехнічна освіта – це освіта, зміст якої становлять знання про галузі та наукові принципи виробництва, вона передбачає знайомство учнів з науковими основами сучасного виробництва, формування в них трудових умінь і навичок творчого характеру. XXI століття в умовах ринкової економіки вимагає від сучасного загальноосвітнього простору виховати “політехнічно обізнану” особистість. Напрями такої підготовки втілюють в життя заклади освіти, підтвердженням чому є реформування освітнього процесу в напрямку до політехнізації.

Список використаної літератури

1. *Васильев Ю. К.* Политехническая подготовка учителя средней школы / Ю. К. Васильев. – М. : Педагогика, 1978. – 175 с.
2. *Дідух В.* Політехнічна освіта в процесі трудового навчання / В. Дідух // Трудова підготовка в закладах освіти. – №4. – 1997. – С. 4.
3. *Мищенко Н. Ф.* Алгоритми твого вибору. Ознайомлення з професіями / Н. Мищенко. – К. : Освіта, 1991. – 123 с.
4. *Тхоржевський Д. О.* Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін : [навч. посіб.] / Д. О. Тхоржевський. – К. : Вища школа, 1992. – 334 с.
5. *Янцур М.* Професійна орієнтація учнів основної школи у процесі трудового навчання / М. Янцур // Трудова підготовка в закладах освіти. – №3. – 2002. – С. 5.

Анастасія Карпенко

ТЕОРІЯ, ПРАКТИКА І ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ

Політехнічна освіта – освіта, зміст якої становлять знання про галузі та наукові принципи виробництва, передбачає знайомство учнів з науковими основами сучасного виробництва, формування в них трудових умінь і навичок творчого характеру.

У сучасній школі політехнічну освіту реалізують у процесі вивчення основ наук, предметів політехнічного циклу (математики, фізики, хімії, біології, географії), а також інших предметів (історії, основ держави і права, літератури), трудового навчання, проведення практичних і лабораторних занять. Вагоме значення мають практикуми, факультативи з машинознавства, автосправи, електротехніки тощо.

Освіта є основою політехнічної і професійної підготовки школярів. Вона передбачає вивчення основ наук, наукових принципів виробництва. Професійна підготовка складається з теоретичного і практичного навчання. Трудова діяльність, в яку включаються школярі, сприяє закріпленню і поглибленню знань, розуміння їх практичного значення.

Трудове виховання збагачує політехнічна освіта учнів тим, що воно формує певне позитивне ставлення до політехнічних знань і вмінь, сприяє ознайомленню учнів з соціально-економічними проблемами сучасного суспільного виробництва, формує позитивне ставлення до продуктивної праці, позитивні риси, мотиви праці.

Ефективність трудового виховання в значній мірі залежить від того, як вирішуються завдання всебічного розвитку особистості в процесі підготовки учнів до трудової діяльності. Трудове виховання здійснюється на основі принципу політехнізму, закладеного в основу всієї загальноосвітньої підготовки школярів.

Традиційно в педагогічній теорії та шкільній практиці оволодіння технологією розглядалося як обов'язковий елемент політехнічної освіти школярів, поряд з вивченням техніки, економіки та організації виробництва. Вчені (П. Р. Атутов, Ю. К. Васильев, А. Г. Калашніков, М. М. Скаткін, С. М. Шабалов та ін.) підкреслювали необхідність включення знань про технології у зміст політехнічної освіти в школі. Технологічна підготовка при такому підході виступає важливим засобом адаптації випускника школи у сфері матеріального виробництва, сфері сучасної техніки.